

קכג-ב

ועוד, דאי גזרינן רובה אטו חציה, אם כן, עולת העוף, לרבי אלעזר ברבי שמעון, דאמר שמולקין בה את רוב שני הסימנים ואסור למלוק את כל הסימנים, ליגזר נמי דלמא לא אתי למעבד רוב שנים, מתוך שיחשוש שמא יבוא למלוק את כל השניים, וימלוק רק חציים של הסימנים, ותיפסל העולה (128)?

ומתריצין: אמר ליה רב יוסף לרבה: לא קשיא לרב נחמן דאמר דמתניתין דטלית מיירי בטבולת יום דוקא. דהא דקא אמרת שיש לאסור טלית טבולת יום גזירה שמא

יאמרו טבילה בת יומא עולה, אינה טענה, שהרי קרעה של הטלית מוכיח עליה שזו היא סיבת טהרתה, ולא יטעו שהטבילה מטהרת.

ודקא אמרת: אם כן עולת העוף, לרבי אלעזר ברבי שמעון, ליגזר, נמי לא קשיא: דכהנים זריזין הן. ואין לחשוש שמא לא ימלקו את רוב הסימנים.

תא שמע: דתנן במתניתין: המפשיט כבהמה ובחיה, בטמאה ובטהורה, בדקה ובגסה — לשטיח, כדי אחיזה.

יכול לקרוע אותה בלא טבילה.

128. יש לעיין, מדוע מקשינן רק ממליקת העוף לרבי אליעזר ברבי שמעון ולא מקשינן מכל שחיטה, מדוע די ברוב שנים ניחוש דלמא לא אתי למיעבד רוב? וביותר קשה, שעל זה אין את תירוץ הגמרא כהנים זריזים הם, שהרי שחיטה כשרה בזר?

וביאר המהר"ם [וכן נראה שהבינו הראשונים], דרב נחמן גזר רק במקום שחייס עליה, כטלית, אך בשחיטה אין סיבה שיחוס על הבהמה ולא ישחוט רוב, ולכן לא הוקשה לגמרא מכל שחיטה. ורק במליקת עוף לרבי אליעזר, שיש איסור למלוק הכל, חיישינן שמא מתוך זהירותו שלא לעבור על האיסור לא ימלוק רוב. וזה כונת רש"י שהוסיף "ואסור למלוק כל השנים", דרק משום כן היה קשה לגמרא שלפי רב נחמן יש מקום לגזור כמו בטלית שחייס עליה.

היעב"ץ ביאר, דבכל שחיטה לא היה קשה לגמרא משום שבאמת בעינן שיהא רוב הנראה לעינים, ולכן אין חשש שמא לא ישחוט רוב, ורק במליקת עוף לרבי אליעזר שאין צריך רוב

הנראה לעינים, הוקשה לגמרא, מדוע לא גזרינן שמא לא ימלוק רובה. ודבריו הם על פי המהרש"א כאן. אך הרש"ש כתב שגם בשחיטה אין צריך לשחוט רוב הנראה לעינים, אלא שלא יסמוך על מחצה ממש, עיי"ש, ואין חילוק בין מליקה לכל שחיטה, ולפי זה אי אפשר לתרץ כן. וראה עוד במלא הרועים.

התוספות הקשו, מאי פריך לגזור דלמא לא אתי למיעבד רוב שנים, הרי מהתורה אסור למלוק את כולו, וצריך למלוק רוב שנים, ומה יעשו חכמים מחמת החשש? ותירצו, דחכמים יכולים לתקן שיצטרכו למלוק רוב הנראה לעינים. אך הרמב"ן הקשה על דבריהם, דיש גם מקום לגזור להיפך, שאם יצטרך למלוק רוב הנראה לעינים יש חשש שמא ימלוק את כולו, ויעבור על איסור דלא יבדיל?

ולכן תירץ, דהכא פריך למאן דאמר בזבחים סה ב שאין איסור למלוק את כולו, אלא שאין צריך להבדיל, אך אין בזה איסור, ולפי זה מקשינן מדוע לא תקנו חכמים שימלוק את כולו. [ודלא כרש"י].

אך לפי דברי הרמב"ן צריך ביאור מאי פריך, הא לא שייך לומר בזה דלמא חייס עליה, שהרי

ומקשיגן: **תינח** הא דקתני במתניתין "ובטהורה", דהיינו שאדם **טמא** מפשיט בבהמה **טהורה**, אפשר לתרץ כדברך, שמדובר שהאדם היה טמא בטומאה דרבנן.

אלא הא דקתני "בטמאה", דהיינו שאדם **טהור** הפשיט בבהמה **טמאה**, תיקשי: דהא כל בהמה טמאה, אפילו אם שחטה, הוי נבלה, ו**טומאה דאורייתא היא**, ואכתי נגזור בה שמא לא יפשיטנה אלא בכדי אחיזה?

ומתרציגן: האי "בטמאה" לא מיירי בבהמה טמאה ממש, אלא מיירי **בטרפה**. כלומר, בהמה טהורה שנשחטה כראוי אלא שהיא טרפה, שאינה מטמאת בטומאת נבלות מדאוריתא.

ומקשיגן: וכי **טרפה** שנשחטה כדין **בת טמויי היא**? והרי אפילו מדרבנן אין בה שום טומאה?

ומתרציגן: **אין! כדאבוה דשמואל**.

דאמר אבוה דשמואל: טרפה ששחטה — מטמאה במוקדשין מדרבנן בטומאת נבלות. כלומר, כאשר הבהמה קדושה גזרו בה רבנן

ודייקניגן: **הא** אם הפשיט **יתר מכדי אחיזה** — **טהור**. לפי שאינו יד.

ואי אמרת כרב נחמן אמר רבה בר אבוה דגזריגן רובה אטו חציה, תיקשי: **אמאי** טהור בהפשיט יותר מכדי אחיזה? **ליגזר דלמא לא אתי למעבד** להפשיט **אלא כדי אחיזה**, שאז עדיין הוא יד, והוא יאמר שהפשיט יותר מכדי אחיזה ואינו יד, **וקא נגע בטומאה** באותו עור המופשט מבהמה טמאה, שלמעשה יש לו דין יד, ומטמא את האדם הנוגע בו — **וקא מטהריגן ליה**?

וואף שרב נחמן גזר רק באופן שיש חשש שחייס עליה, והכא לא חייס על העור, שהרי הוא עומד להפשיט את כולה? מכל מקום פריך, לפי שנוח לו יותר להפשיט מתחילה בכל אורך הבהמה רק כדי אחיזה, כדי שיהיה נוח לו לאחוז בזה ולהמשיך להפשיט, וגם כאן יש מקום לגזור שמא יפשיט פחות מכדי אחיזה ויאמר שהפשיט יותר מכדי אחיזה — תוספות].

ומתרציגן: **אי עסקיגן בטומאה דאורייתא הכי נמי שיש לגזור.** אבל **הכא במאי עסקיגן** — **בטומאה דרבנן**, ומודה רב נחמן דלא גזריגן בה (129).

נחמן, שבטלית שאינה טבולת יום גזריגן שמא לא יקרע רובה, ובהלכות אבות הטומאה פ"א ה"י פסק כמשנתנו בסתמא, ולא פירש דמיירי בטומאה דרבנן, והרי בסוגיין מבואר שלפי רב נחמן מיירי דוקא בטומאה דרבנן? וראה **משנה למלך** בהלכות כלים שם שיישב בדוחק, שהרמב"ם הבין שאין לדמות את החשש שמא לא יקרע רובה לחשש שמא לא יפשיט כדי אחיזה, משום שלגבי טלית מעיקר הדין צריך

אין איסור למלוק את כולו, ומאי שנא מכל שחיטה דלא פריך כן, ולהרמב"ן אי אפשר לישב כהמהר"ם? ותריך הרמב"ן, דבעולת העוף נוח לו שלא להבדיל לגמרי את הראש כדי שיוכל להזות יותר טוב מדמה על המזבח, ולכן גם בזה יש סברא שחייס עליה ולא אתי למיעבד רובה.

129. **ביום של שלמה** הקשה סתירה בדברי הרמב"ם, שבהלכות כלים פכ"ג הי"א פסק כרב

אחיזה מיירי בטומאה דרבנן].

אלא אימא: הא בגמל — בעור שעל הצואר, אינו חיבור! שהברייתא דשרצים מיירי במפשיט עור לעשות ממנו חמת ובאופן שהוא מרגיל, שאז הדין הוא דהוי חיבור עד שיפשיט את כולו, כמבואר במתניתין.

ורבי יוחנן בן נורי היא, שסובר דהאי "כולו" לאו דוקא, אלא עד סוף החזה, ששם הוא קשה להפשיט. ומשהפשיט את החזה שוב אינו חיבור, אף על פי שעור הצואר עדיין לא הופשט.

ובאה הברייתא ללמדנו שבשרצים אף העור שעל הצואר קשה להפשיטו, ולפיכך הוי חיבור עד שיפשיט גם את העור שעל הצואר. אבל בגמל, מאחר שהפשיט עד הצואר, שוב אינו חיבור, כדינא דרבי יוחנן בן נורי.

ובזה אין להקשות לרב נחמן, מדוע לא גזרינן היכא שהפשיט עד הצואר שמא לא יפשיט עד הצואר? משום שיש היכר בין מקום הצואר לשאר הגוף, ולא יבאו לטעות ביניהם. מה שאין כן בין רוב לחצי, או בין כדי אחיזה ליותר מכדי אחיזה, שהמקום לא

טומאת נבלות אף שהיא טרפה⁽¹³⁰⁾. והכא נמי מיירי בבהמת קדושה שהיא טרפה, שהטומאה היא רק מדרבנן, ולכן אם הפשיט כדי אחיזה טהור, ולא גזרינן בה.

תא שמע: דתניא: **רבי דוסתאי בן יהודה משום רבי שמעון אומר:** המפשיט את העור בשרצים, הרי הוא חבור, והיינו, שיש לעור דין יד — עד שיפשיט את כולו. שהפשטת העור של השרצים קשה ולפעמים הוא מפסיק באמצע, ובינתיים משמש העור המופשט כבית אחיזה.

ורייקין: **הא בגמל** [כלומר, בכל בהמה טמאה, לבד משרצים] שאין קושי בהפשט העור אמרינן **דאינו חבור** אלא רק בכדי אחיזה, וביותר מכדי אחיזה לא הוי יד, ואף על פי שהגמל טמא מדאורייתא, ולא גזרינן דלמא יפשיט רק כדי אחיזה ויאמר שהפשיט יותר. [כלומר, דבברייתא משמע שכל הטעם שבשרצים כולו חיבור זה רק משום שקשה להפשיט את עור השרצים, ולפי רב נחמן הרי בלאו הכי כולו חיבור משום גזירה], וקשיא לרב נחמן?

ומתרינן: **לא תימא "הא בגמל אינו חבור"**, שלעולם אפילו בגמל חשיב חיבור גם ביותר מכדי אחיזה, משום גזירה. [ומתניתין דכדי

130. כן פירש רש"י, שאם הבהמה קדושה גזרו בה טומאה גם כשהיא טרפה. אך הרמב"ם [פ"ב מאבות הטומאה ה"ח] כתב, שכל טרפה מטמאת כנבלה לגבי קודש, דעשו מעלה לקודש מדברי סופרים. והיינו שאין חילוק בין בהמת קדשים לבהמת חולין, אלא שלגבי קדשים כל טרפה מטמאת. ורש"י לעיל עג א כתב שטרפה מטמאת קדשים מדרבנן, ומשמע שכל טרפה מטמאת,

לקרוע את כולה, ולפיכך גזר רב נחמן, מה שאין כן במשנתנו. ובגמרא דמוקי בטומאה דרבנן היינו לפי סברת המקשן שדימה אותם. והוכיח כן מדמקשינן על ריש לקיש דעור חלים ממתניתין, ואי נימא דמתניתין בטומאה דרבנן, מדוע לא משני דבטומאה דרבנן מודה ריש לקיש דעור טהור, אלא מוכח דאליבא דאמת מתניתין איירי אף בטומאה דאורייתא.

ולאחר מכן **חישב עליו** לעשות ממנו **רצועות וסנדלים**, [ועור המיועד לרצועות וסנדלים אינו נטמא במדרס הזב], **כיוון שנתן בו איזמל**, שהתחיל לחתוך את העור ולבטלו מלהיות שטיח — **טהור, דברי רבי יהודה**.

וחכמים אומרים: אינו טהור עד שימעיטנו מחמשה **טפחים**. שלא ישאר עור שלם בגודל חמשה טפחים על חמשה טפחים, שזה הוא השיעור בעור שיהיה ראוי לקבל טומאת מדרס. אך כל עוד יש בעור את השיעור הזה, לא יורדת ממנו טומאת המדרס, אף שהוא עשה מעשה לבטלו מתורת משכב ומושב.

[ואף שלגבי טלית שנינו לעיל, שאם קרעה וביטלה מתורת בגד, הרי היא נטהרת בכך, אף שלא מיעטה משיעור בגד? תירץ רש"י, דהתם על ידי שקרעה בטל שמה הראשון, שכבר איננה משמשת לטלית, אלא לשימוש אחר, ולכן היא נטהרת במעשה הקריעה. אך בעור, השימוש לשכיבה או לישיבה נשאר עד שימעטנו מחמשה על חמשה, ולכן אינו נטהר עד שימעטנו מהשיעור].

ודייקנן מחכמים: **הא כי ממעטי ליה לעור מחמשה טפחים מיהא טהור**, ואף על פי שלא חתך את העור לכל אורכו אלא השאיר חלק ממנו מחובר, **ואמאי טהור? לימא — "חלים"**, שיכול לחזור ולתפור את הקרעים וישוב העור להיות כפי שהיה קודם! ?

ומתריצין: **כי קאמרי דחלים**, דוקא **היכא דקא צרי ליה להדיא**, שחתך את העור ישר לאורכו או לרחבו. אבל **הכא במאי עסקינן**:

מוגדר, ולכן יש לגזור שיבאו לטעות בין השנים.

אמר רב הונא משום רבי שמעון כרבי יוסי: **לא שנו במשנה במסכת כלים**, שטלית שנקרעה רובה טהורה, **אלא שלא שייר בה בטלית כדי מעפורת** [צעיף], **אבל אם שייר בה כדי מעפורת**, והיינו, שהחלק הבלתי קרוע הוא בגודל צעיף — **הוי חבור**. שלא בטל ממנה תורת בגד, ולא נטהרה מטומאתה. [לפי שהיא עדיין ראויה לעשות בה מעין מלאכתה הראשונה, ואין כאן מעשה קריעה שיכול לטהר].

אמר ריש לקיש: **לא שנו במסכת כלים** שאם נקרע רובה ולא נשאר כדי מעפורת טהורה **אלא טלית**, שאפילו אם יתפור אותה היא לא תחזור לקדמותה.

אבל עור טמא שנקרע רובו ולא נשאר בו כדי מעפורת, אינו טהור בכך, **הואיל וחלים**. שהעור חזק יותר, וכל עוד שלא נקרע לגמרי יכול הוא לתפור ולחבר אליו את החלק הקרוע, וישוב העור להיות כפי שהיה, ולכן לא בטל ממנו שמו הראשון.

ורבי יוחנן אמר: **אפילו עור נמי לא חלים**. אלא דינו כטלית, שאם נקרע רובו ולא שייר בו כדי מעפורת, הרי הוא נטהר בכך מטומאתו.

איתביה רבי יוחנן לריש לקיש: תנן במסכת כלים: **עור שהוא טמא בטומאת מדרס**, שהיה העור מיועד לישיבה או לשכיבה, וישב או שכב עליו הזב, ונטמא העור בכך,

ואמאי אינו חבור, הא חלים וקאי? הרי הכא מיירי שעדיין לא נפשט העור, ואם כן, לדעת ריש לקיש שעור שכבר נקרע נחשב למחובר מחמת שהוא חלים, גם הכא היה צריך להחשיב את העור של הצואר שעדיין לא נקרע כמחובר, אף שסופו לינתק מאליו? [אך לרבי יוחנן שכאשר קרע את העור לא אמרינן חלים, הוא הדין עור שמחובר בחיבור קלוש לא אמרינן דחשיב חיבור — תוספות].

אמר ליה אביי לרב יוסף: אדמקשת לריש לקיש מרבי יוחנן בן נורי, אימא סיפא, דקתני: וחכמים אומרים: חיבור! והרי זו ראה לריש לקיש מדברי חכמים, דאמרינן "חלים"?

אלא אמר אביי: בשומר העשוי לנתק מאליו, קא מיפלגי חכמים ורבי יוחנן בן נורי, אם הוא שומר או לא. שהרי עור הצואר נפשט מאליו.

מר, חכמים סברי: הוי שומר כל זמן שלא ניתק הלכך עור הצואר שמחובר לבשר דינו כשומר.

ומר, רבי יוחנן בן נורי סבר: לא הוי שומר.

אבל ריש לקיש מיירי בעור שנקרע, שהחלק השלם שבו אינו עשוי להנתק מאליו, הלכך אמרינן ביה "חלים", שעל ידי החלק השלם נחשב גם החלק הקרוע כמחובר (131).

במקצע ובא לו דרך סביבותיו. שחותך את העור סביב סביב, שבאופן כזה אפילו אם יתפור אותו אינו חוזר עוד להיות כבתחילה, ובזה מודה רבי יוחנן דלא אמרינן "חלים".

מתיב רבי ירמיה לריש לקיש: תנן במתניתין: המפשיט בכהמה ובהיה, בטחורה ובטמאה, בדקה ובנסה — לשטיה, כדי אחיזה הוי יד לטומאה.

ודייקין: הא אם הפשיט יתר מכדי אחיזה — טהור.

ואמאי? לימא — "חלים", דכמו שאמר ריש לקיש שעור הקרוע נחשב כמחובר, כיון שהוא חזק, כך נימא שעור המופשט נחשב כמחובר לבשר, וליהוי יד לבשר כאילו לא הופשט?

ומתריצין: תרגמה רבי אבין: ראשון ראשון, כל חלק מהעור שנפשט — עושה ניפול. הרי הוא כמו שפרש לגמרי, שהרי אינו עתיד לחזור ולהתחבר עם הבשר. מה שאין כן בעור שקרעו, שאמר ריש לקיש "חלים", היינו משום שסופו לתפורו, וכיון שהוא חזק הרי הוא חוזר לקדמותו.

מתיב רב יוסף לריש לקיש: תנן במתניתין: עור שעל הצואר שהחיבור שלו לצואר הוא חיבור קלוש וסופו לינתק מאליו, רבי יוחנן בן נורי אומר: אינו חיבור! ואם נגע בעור אינו נטמא מהנבלה.

131. מבואר בסוגיא שביאור המשנה "עור שעל הצואר" שמדובר בעור המחובר לצואר, והנידון הוא בנגע בעור האם הוא נטמא מדין שומר לנבלה. אך במשנה רש"י פירש באופן אחר,

ובתפארת יעקב ובאור שמח שם הקשו על רש"י כאן, היאך יתכן דמיירי בבהמת קדשים, הא קתני במתניתין נמי חיה, וחיה בקדשים מי איכא?!?

ואין צריך לומר זו⁽¹³²⁾. **אלא** דיו שיהיה **ממעטו**, שובר את התנור עצמו **מבפנים** מלמעלה למטה עד שישאר בגובהו פחות **מארבע טפחים**. [תנא קמא ורבי מאיר נחלקו בתרתי, חדא, האם צריך לשבור את הכלי מבפנים עד הארץ או שמספיק למעטו מארבעה טפחים, ועוד, האם צריך בנוסף לזה לגרר את הטיט או לא].

ודייקנן: **כי ממעט לה מארבע טפחים, מיהא, טהור**, ואף על פי שכל הטפילה נשארה דבוקה עליו מסביב.

ואמאי הוא טהור?! **לימא** — **הא חלים וקאי**, הרי התנור עדיין עומד מחמת הטפילה, ונימא שאף ששברו מכל מקום הוא חלים וקאי?

אמר ליה רבא לרבי ירמיה: עד שאתה מקשה מדברי רבי מאיר, **אימא** שיש ראייה לריש לקיש מדברי **רבנן**, דפליגי ואמרי **גורר את הטפילה עד שיהא בארץ**; אלמא דאמרינן "חלים", שלכן צריך לגרור גם את הטפילה

מתניב רבי ירמיה לריש לקיש: תנן: **תנור** שהיה בתחילה כלי כעין קדרה, ואחר כך קיבע אותו לקרקע וטח עליו טיט מסביב. [עוביו של הטיט נקרא "טפילה", והוא מקיף את התנור מבחוץ, כדי לשמור על חומו]. **שנטמא**,

כיצד מטהרין אותו? שהרי דין תנור כדין כלי חרס, שאינו נטהר מטומאתו אלא על ידי שבירה, וכיצד תהא השבירה המטהרת?

חולקו, שוברו מלמעלה למטה מבפנים **לשלושה חלקים**, כדי שלא ישאר רוב בחלק אחד, **וגורר מגרר את הטפילה**, שכבת הטיט שעליו,

עד שיהא בארץ, שצריך לגרר את הטיח עד הקרקע, כדי שהחלקים לא ישארו מחוברים ועומדים על ידי הטפילה, ואז נטהר התנור אפילו כשהוא נשאר על עומדו.

רבי מאיר אומר: אינו צריך, **לא לגרור את הטפילה כלל, ולא עד שיהא בארץ** [כלומר זו

שמדובר לגבי העור המופשט כבר, והם נחלקו האם בשייר עור הצואר עדיין כולו חיבור, או שמא כולו חיבור לאו דוקא, ואין העור המופשט חיבור מחמת שלא הפשיט את העור שעל הצואר, ולפי זה אם נגע בעור שעל הצואר עצמו לכולי עלמא הוא נטמא. ולפירוש זה אין מקום לקושית הגמרא כלל. וראה תוספות הרא"ש מהרש"א ומהר"ם.

אך **רש"י** פירש דאטפילה קאי, ולפי זה צריך לדחוק בדברי רבי מאיר דזו ואין צריך לומר זו קאמר. וראה **ברש"ש** שכתב, שרש"י כתב כן לפי הסלקא דעתין, שמדובר בצלקא מיצלק, אך לפי המסקנא שמדובר בעשאו גיטרא, הרי אפשר לפרש עד שיהא בארץ כהר"ש.

132. הר"ש והרא"ש במסכת כלים שם פירשו את דברי חכמים "עד שיהא בארץ" בתרתי, או דקאי על גירות הטפילה, שצריך לגרור את כל הטפילה עד הארץ, או דקאי על שבירת הכלי, דלא סגי לשבור כל חלק על שלא ישאר ארבעה